

Stichting Waterpark 2015

door Eric Brinckmann

Een hypermoderne graafmachine met Edwina Brinckmann in de stuurcabine, na slechts schaarse instructies van aannemer Gerwers: op 23 januari werd de aftrap verricht voor het herstel en herinrichting van de Botterbeek. Na wat geschutter van de graafbak, werd een eerste hap slib uit de bedding van de Botterbeek geschept. Het werk kon beginnen.

Na jaren praten, schetsen, schaven en onderhandelen met waterschap Rijn en

Herstelde Botterbeek met vistrappen

IJssel was het nu eindelijk zover. De ooit zo trotse omvloed om de Oostendorper watermolen ging hersteld worden. In 1937 is zij grotendeels met grondmateriaal uit de nieuw gegraven verbinding dichtgegooid (zie ook het interview met Jo Greve op blz. 20) en bleef er een afwateringssloot over. De Botterbeek, zo heet de omvloed -waarschijnlijk een verbastering van 'dotter' in dotterbloemen- is in 1663 gegraven voor het scheepsverkeer van Deventer naar Duitsland en vice versa. Nu de Buurser pot herbouwd is, alweer in 2013, hoort zo'n historische waterverbinding natuurlijk bij het scheepsverhaal. Bovendien, de bootoverkapping was al gerealiseerd, maar de definitieve beslissing over de Botterbeek liet telkens op zich wachten. Het werd zo langzamerhand spannend. Belangrijk gegeven in dit proces was de waterberging die het waterschap nodig heeft voor piekafvoer in noodsituaties, zoals in augustus 2010. Omdat in de beekbegeleidende 'kom' van de Lankheetsbrug naar Veddersbrug zo'n 65.000 kuub water geborgen kan worden (een belangrijk volume in het totaal van 300.000 kuub die nodig is vanaf de grens tot aan de N18), was dit een doorslaggevend argument voor het waterschap om ook mee te werken aan vistrappen annex bootpassage in de Botterbeek. (Deze 'kom' was ooit het oorspronkelijke beekdal, voordat de Buurserbeek in de

veertiende eeuw gegraven werd.) In het andere geval zou er een technische vispassage komen bij de molen. Met beekoevers kon nu ook een extra lange ecologische zone gerealiseerd worden. De provincie Overijssel was bereid om er extra geld bij te doen om ten behoeve van de recreatie haalsluisjes te bouwen, zodat de pot van de houtschuur aan de Botterkolk naar de Buurserbeek kan gaan varen.

Kranen en diepladers, drainageconstructies, kunststof beddingen en stortsteen, aanvankelijk leek het alsof er een nieuwe snelweg werd aangelegd. Bochten van de beek werden gerespecteerd, maar er was nog wat bouwoverleg voor nodig om ook de langgerekte vistrappen 'mee te laten bochten' met de beek. Onderwijl werden er voorbereidingen getroffen om een brugduiker te kunnen plaatsen op de Watermolenweg. Een behoorlijk bouwwerk, omdat de Buurser pot er onderdoor moet kunnen varen. Na de eerste scheppen grond kwamen houten resten van een voormalig waterbouwwerk te voorschijn. De Historische Kring zat er al bovenop en nu leek het er dan toch op dat hier de 17e eeuwse "Ostendorper Sluijszen" aan het daglicht traden. Een week lang heerste er sensatie in de pers, want nergens in Nederland (zeker niet in het oosten) waren dit soort constructies bewaard gebleven. Het waterschap was zuinig enthousiast, dit betekende enorme vertraging en ongetwijfeld een fikse stijging van de kosten.

Archeologische vondst onder de Watermolenweg

Archeologen van het bureau Vestigia groeven zorgvuldig laag na laag af en brachten alles precies in kaart. Toen ze op merkwaardig gesteente stuitten, althans voor de 17e eeuw, bleek alras dat het ging om een van de eerste betonmengingen in deze streken. Beton ('Portlandbeton') werd voor het eerst in het laatste kwart van de 19e eeuw uitgetoet als alternatief voor de dure Belgische natuursteen, die tot dan toe werd gebruikt. Hout en beton bleken de onder- en binnenbouw te zijn van de in 1894 door waterschap De Schipbeek aanbestede 'hulpsluis', een regelwerk om meer of minder water via de molen te laten lopen. De magie was er een beetje af, maar het werk kon doorgaan en de houtresten zijn niettemin zorgvuldig geborgen. Toch kwamen er nog enkele balken tevoorschijn die van een oudere constructie lijken te zijn geweest; toch nog een enkel stukje 17e eeuwse sluis?

De voor de aanleg gebruikte en heringerichte westelijke oever van de Botterbeek werd op 4 mei met een bodemfrees zaaiklaar gemaakt voor een bijen- en vlinder

bloemenmengsel. Drachtplanten zijn van belang om inheemse solitaire bijen te voeden en vlinderpopulaties met elkaar te verbinden. Waterparkgidsen die zich hadden aangemeld voor de klus, hadden in geen tijd de zaaislag te pakken, zodat rond de middagkoffie het werk geklaard was.

Op 18 juni was het zover: de Botterbeek kon na 78 jaar weer verbonden worden met de Buurserbeek. Natuurlijk was er al langzaam water op de Botterbeek gelaten om geen vloedgolf te krijgen die de onbegroeide oevers direct zou wegspoelen. Maar het stroomde nog niet. De officieuze openingshandeling, de 'echte' opening vindt pas in april 2016 plaats, werd verricht door de 94-jarige Jo Greve, moeder van Jan Greve, dierenarts, paardenfokker en directeur van de bekende paardenkliniek. De Grevestichting heeft de afgelopen jaren enthousiast meegewerkt aan het herstel van de Botterbeek, onder meer door de gronden die daarvoor nodig waren aan het waterschap te verkopen. Jo Greve goot van de voetbrug een fles met bronwater leeg, water zo oud als de Buurserbeek, dat meestroomde de Botterbeek in, terwijl de schotten door een kraan werden gelicht.

Afwerking van de sluisjes liet nog op zich wachten, omdat daar de (onnodig) zwaarste vergunningprocedure door de gemeente op werd losgelaten; een bestemmingsplan wijzigingsprocedure, vanwege het 'zware' recreatieve profiel. Dat is: een bootje met 10 passagiers dat enkele keren per week hooguit een paar keer op en neer vaart. Na de bouwvak werd de eerste hijsconstructie gemaakt en uitgeprobeerd. Meerdere pogingen zouden volgen, want hoewel het een eenvoudig principe betreft, moet het 100% veilig zijn, een voorwaarde die driehonderd jaar geleden minder zwaar woog. Tot heden is het hijsdeel van de sluis nog steeds niet ideaal, andere versies moeten nog worden getest, maar in het voorjaar moet het werken. De bedoeling is dat op de opening in april de heemraad en de gedeputeerde er (veilig) doorheen varen.

Kroosproject

Onderwijl waren de eerste bassins gemaaid om ingericht te worden voor de kroosproductie. Levering van eendenkroos, in dit geval entmateriaal uit Wageningen, *Lemna minor*, liet echter op zich wachten. Een kroosvlinder had het eerste volume aangetast, luizen zouden de tweede tranche nuttigen. Kweekringen (drijvende kunststof buizen) in het waterpark werden in de tussentijd gevuld met lokaal kroos om in ieder geval te beginnen. Na enkele dagen was het kroos verdwenen. Plagenvij kroos dat in mei uit Wageningen arriveerde bleek aanvankelijk goed te gedijen, maar was na korte tijd ook weg. Kritische inspectie leverde een verontrustend beeld op: kroos heet niet voor niets eendenkroos. In geen tijd doen eenden en meerkoeten zich te goed aan het overheerlijk, eiwitrijke voedsel. Kweekringen in de aanvoersloot werden vervolgens met netten afgedekt, maar ook dat hielp niet: rietvoorns blijken vers kroos net zo lekker te vinden als eenden. Een tweede waterplant, de eiwit- en koolstofspectifieke kroosvaren *Azolla*, bleek makkelijker en succesvoller te telen, die werd door vogels en vissen met rust gelaten.

Gevulde kweekringen in de aanvoersloot

Op 10 september is met succes een drijvende oogstmachine getest, voor zowel kroos als kroosvaren. De zuigkracht van een pomp zorgt ervoor dat het wateroppervlak in beweging komt en de plantjes meedrijven de verzamelmachine in. Via een buis wordt het materiaal in een waterdoorlatende ‘bigbag’ gestort, die daarna naar de fabriek kan worden afgevoerd. Verwerking vindt plaats in Groenlo, waar het bedrijf ABC-Kroos eiwitten uit het kroos haalt met centrifugetechniek, die als gelei of in poedervorm voor voedselproductie (bv. vleesvervangende producten) of chemische toepassingen (bv. lijmen en verven) kunnen worden gebruikt. Ervaringen van dit jaar moeten nieuwe kweekvoorzieningen opleveren voor

kroos-oogstmachine in het waterpark

komend jaar. Sponsors Unipro (vloeren) en Rolsma (verven), beide duurzame Twentse bedrijven, hebben aan het project hun medewerking toegezegd en gaan mogelijk al spoedig experimenteren met de eiwitten uit het waterpark.

Buurser pot

Vanaf de watermolen richting Buurser zand is er dit jaar uitgebreid gevaren met de Buurser pot. Recreanten, huwelijken, een lesprogramma voor de jeugd en eentje voor ouderen, op veel manieren is er gebruik gemaakt van de Waterspreeuw. Ondanks wat technische problemen met de accu's, verliepen alle tochten nagenoeg

Kritische schippers bij de haalschut

naar wens. Boekingen van vaartochten via de VVV, ter plekke bij de watermolen, of aanvragen die via de schippers lopen blijken nog een logistieke uitdaging, een kunststukje, waar Wim Oltwater naarstig op stuurt.

Schippers onder leiding van Gerard Veehof en Gerrit Bouwhuis hebben zich niet alleen gebogen over technische vraagstukken, maar ook over het onderhoud van de boot en de optimale bediening van de haalsluizen. Schipper Piet Landewé staat met technische schetsen en praktijkadviezen aannemer Gerwers terzijde.

Bij de stuw aan de Watermolenweg is inmiddels een gele veiligheids-ballenlijn geplaatst. Esthetisch niet de mooiste toevoeging aan het landschap, maar bij sterke stroming een geruststellende gedachte voor schippers en opvarenden.

Het botenhuis heeft begin oktober haar sedumdak gekregen, aangebracht en grotendeels gesponsord door de firma Farwick groenspecialisten uit Enschede, die ook het imposante Unipro-dak heeft gerealiseerd.

Gidsenkring

Het bezoekersaantal voor de rondleidingen in het waterpark was aanzienlijk, zo'n 750 mensen. Weliswaar minder dan de ca 1000 mensen in de voorgaande jaren. Dit ligt vooral aan het feit dat er dit jaar geen grote (fiets- of wandel) evenementen zijn geweest. De hechte gidsenkring onder leiding van Wim Oltwater heeft op 7 november onder loftuigen afscheid genomen van Ben Brefeld, die vanaf het eerste uur met zijn kenmerkende, nadrukkelijke intonatie en uitgebreide kennis veel bezoekers heeft geïnspireerd. Hij zet een tandje terug, maar blijft op de achtergrond voor noodgevallen beschikbaar.

Inmiddels bestaat de gidsenkring al weer tien (!) jaar, vanaf de aanleg van het waterpark. Komend jaar wordt met de gidsen overlegd welke nieuwe routes er mogelijk bijkomen, wellicht gekoppeld aan extra thema's.